

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б.Т. Человек как предмет познания. Ленинград : Издательство Ленинградского университета, 1968. 339 с.
2. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно орієнтованого навчання *Початкова школа*. 2013. № 10. С. 1–4.
3. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. СПб. : Союз. 1997. 96 с.
4. Демченко О.П. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами. URL: <http://vuzlib.com/content/view/204/84/> (дата звернення: 12.01.2020).

Судук І.І.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу*

ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОГО РЕЧЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Незважаючи на складну політичну ситуацію в Україні і в світі, у наші вищі навчальні заклади досі вступає значна кількість іноземних студентів. Як стверджують фахівці, викладання їм української мови має багато невирішених проблем, серед яких відсутність державної політики щодо навчання української мови, недостатня розробленість методики викладання української мови як іноземної, невідповідність кількості та якості підручників з української мови для іноземців потребам навчання [1, с. 48].

Особливо важливим досконале знання української мови, її розуміння є для студентів-іноземців технічних вишів, і насамперед для тих студентів, рідна мова яких, входить до іншої, ніж українська, мовної сім'ї. А це студенти з Китаю, В'єтнаму, Іраку, англомовних країн Африки тощо. Багато хто з них змушений двічі чи й тричі навчатися на тому самому курсі у зв'язку з тим, що дисципліни, самі

по собі важкі для сприймання, такі, як вища математика, нарисна геометрія, теоретична механіка тощо, стають зовсім незрозумілими через недостатнє засвоєння студентами-іноземцями української мови. І річ не тільки у незнанні спеціальної термінології. Один із китайських студентів свого часу із сумом зізнався, що значення усіх слів він знає, але зміст речення не розуміє. Отже, тут на перший план виходить необхідність пояснити студентові-іноземцю, як з окремих слів в українській мові формується цілісний зміст усього речення.

Українська мова належить до мов флективного типу, у яких слова в реченні пов'язані між собою за допомогою відмінкових закінчень. Ці закінчення, а також значення їх і зв'язки між словами, які вони виражають, дуже важко запам'ятати студентам-іноземцям, насамперед через те, що система українських відмінкових закінчень значна за обсягом. Навіть тим студентам, які достатньою мірою володіють російською мовою, часто нелегко опанувати українську граматику.

Тому особливо актуальним є пошук методичних підходів до викладання студентам-іноземцям українського синтаксису, наслідком вивчення якого буде розуміння змісту речень, особливо складних, що переважають у спеціалізованих науково-навчальних текстах, і таким чином сприяння успішному навчанню цих студентів на технічних та інших нефілологічних спеціальностях.

Зазначимо, що питанням вивчення синтаксичної структури речень студентами-іноземцями ніхто спеціально не займався. Більшість підручників з української мови як іноземної подають навчальний матеріал за тематичним принципом, тобто зосереджують студентів і абітурієнтів на вивченні лексики до певної теми, складанні діалогів за певними шаблонами, не пояснюючи, як саме ці шаблони побудовані, як виражається те значення, яке в них закладене [2; 3; 5]. Найбільш дієвим, на наш погляд, є принцип подавання граматичного матеріалу та формування граматичних умінь і навичок у підручнику «Русский язык для подготовительных факультетов университетов», виданому в Харкові [4]. Автори цього підручника зосереджують увагу абітурієнта на значенні кожного з відмінків, дуже добре їх ілюструють прикладами, але, як ми вважаємо, дають занадто невеликі за обсягом вправи на закріплення вивченого граматичного

матеріалу. Адже, щоб сформувати граматичні навички навіть і в українських учнів та студентів, слід виконати значну кількість вправ. Як показує досвід, кожна вправа на сформування граматичної навички повинна містити не менше 10-15, а іноді й 20 речень або словоформ. У той час як у згаданому підручнику вправи містять тільки 7-8 речень.

На наш погляд, оптимальним є вивчення синтаксичної структури українських речень та зв'язку словоформ у них методом поступового ускладнення структури речення. Слід почати з найпростіших речень, які містять тільки суб'єкт і предикат. Спершу студенти чи слухачі підготовчого відділення повинні вивчити якомога більшу кількість іменників та займенників і їх граматичних ознак у початковій формі (називному відмінку), а також можливі словоформи дієслів-присудків (у тому числі і складені присудки – іменний та дієслівний: на початковому етапі вивчення мови легко пояснити значення речень, на зразок *Я – студент. Івано-Франківськ – місто. Марія вміє читати* тощо). Також студентам слід вивчити значення якнайбільшої кількості дієслів, оскільки саме назви предметів, осіб і дій, які вони виконують, становлять основу будь-якого речення. Далі слід вводити у речення прикметники-означення, ступеньовані й неступеньовані прикметники, а також вивчити зі студентами чи слухачами якнайбільшу їх кількість. Потім перейти до обставин, виражених прислівниками. І тільки після цього ввести поняття додатка й іменника, який виконує синтаксичну роль обставини, оскільки ці члени речення завжди стоять у формі певного відмінка, а відмінювання іменних частин мови є найскладнішим граматичним матеріалом для сприймання студентами-іноземцями. Далі вивчити односкладні й ускладнені речення. І насамкінець перейти до складних речень. Починати вивчати новий вид речення і нові словоформи варто тільки тоді, коли слухачі повністю засвоїли попередній. Викладач повинен бути готовий повторювати матеріал стільки разів, скільки буде потрібно, щоб слухачі повністю опанували його і могли легко вживати в мовленні вивчені синтаксичні структури. Для цього слід розробити достатню кількість відповідних вправ і завдань.

Відзначимо, що описаний нами принцип подавання граматичного матеріалу є у деяких підручниках з української мови як іноземної для підготовчих відділень [5], але він втілюється непослідовно. Слухачам занадто швидко пропонують читання і розуміння текстів. Як свідчить наш досвід роботи з цим підручником, слухачі в більшості випадків до цього не готові на тому етапі вивчення граматики, на якому автори вводять тексти.

Отже, для студентів-іноземців важливо уже на початкових етапах вивчення мови сформувати чітку граматичну компетенцію, адже її відсутність призводить до нерозуміння змісту речень, втрати мотивації вивчення мови, неуспішності зі спеціальних дисциплін, необхідних для формування компетентного фахівця.

Список використаних джерел:

1. Бей Л. Б., Тростинська О. М. Проблеми викладання української мови як іноземної різним категоріям іноземних студентів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі: Міжпредметні зв'язки.* – Вип. 12. Харків : Константа, 2008. С. 48-59.
2. Зайченко Н. Ф., Воробйова С. А. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення. Київ : Знання України, 2004. 323 с.
3. Палінська О., Туркевич О. Крок-1 (рівень А1-А2). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів : Артос, 2011. 100 с.: кольор. іл.
4. Русский язык : учебник для иностранных студентов подготовительных факультетов / Э. В. Витковская, Э. К. Горлова, Г. Е. Маевская и др. Харьков : Мир детства, 2002. 320 с.
5. Чистякова А. Б., Селівестрова Л. І., Лагута Т. М. Українська мова для іноземців : підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів. Харків : Видавництво «ІНДУСТРІЯ», 2008. 384 с.